

LEERPLAN
SECUNDAIR ONDERWIJS

Kunstbeschouwing
2de graad D-finaliteit
II-Kun-d

BRUSSEL

D/2024/13.758/049

Versie 5 jan. 26

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrengen biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de cesuurdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de cesuurdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Samenhang met de eerste graad

In de eerste graad en in de tweede graad is artistieke vorming voor alle leerlingen in alle studierichtingen een onderdeel van de algemene vorming.

Het vak Kunstbeschouwing verbreedt en verdiept deze artistieke vorming in de tweede graad. Leerlingen zijn op deze leeftijd in staat om meer bewust te kijken en te luisteren naar kunst.

2.2 Samenhang in de tweede graad

2.2.1 Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit

Er is een sterke samenhang met het leerplan Geschiedenis omwille van de verwijzing naar een (kunst)historisch referentiekader.

Het is zeker mogelijk om de leerplandoelen uit de rubriek 'Cultureel en Artistiek' van het Gemeenschappelijk Funderend Leerplan te verbinden met de leerplandoelen uit het leerplan Kunstbeschouwing.

2.3 Plaats in de lessentabel

Het leerplan Kunstbeschouwing is gebaseerd op cesuurdoelen. Het leerplan is gericht op 1 graaduur en is bestemd voor volgende studierichtingen:

- Humane wetenschappen;
- Architecturale en beeldende vorming;
- Beeldende en audiovisuele vorming.

Het geheel van de algemene en specifieke vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Kunstbeschouwing en het vormingsconcept

Het leerplan Kunstbeschouwing is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialogeschool. In het leerplan ligt de nadruk op de culturele vorming, maatschappelijke & historische vorming en talige vorming. De wegwijzers verbeelding, kwetsbaarheid & belofte, generositeit, duurzaamheid en rechtvaardigheid maken er inherent deel van uit.

In het vak Kunstbeschouwing ontdekken de leerlingen hoe ze hun eigen kunstbeleving kunnen versterken en kaderen in een kunsthistorisch referentiekader. **Talige vorming** speelt daarbij een belangrijke rol: leerlingen kunnen niet alleen hun mening over een kunstuiting geven, maar zijn ook in staat om hun kunstbeleving grondig te verwoorden. Dat doen ze enerzijds vanuit een open houding van verwondering en nieuwsgierigheid, anderzijds vanuit de nodige kennis van bouwstenen, materialen, technieken en stijlperiodes. De interpretatie en waardering van een kunstwerk kan vanuit verschillende perspectieven gebeuren: een **historisch**, een **maatschappelijk** of een methodisch perspectief.

Kunst biedt leerlingen een toegangspoort naar verschillende **culturen** en periodes. Leerlingen ontdekken dat kunstuitingen universeel zijn, zowel in historische als in ruimtelijke zin. Ze beseffen tegelijk dat er tijd nodig is om een kunstwerk aandachtig te analyseren en te interpreteren. Wie oog heeft voor een schilderij en oor heeft voor een muziekstuk, ontdekt de dieperliggende betekenislagen van kunst.

Door te reflecteren over verschillende kunstuitingen en over hun onderlinge interactie, leren leerlingen wat kunst kan betekenen voor de samenleving en voor zichzelf.

Via kunst stimuleren we jongeren om hun **verbeeldingskracht** te beleven, te versterken, vorm te geven en ervan te genieten. Vanuit kunst gaan leerlingen de dialoog aan met zichzelf, de anderen en de wereld. Door kunst brengen ze die dialoog in beeld. Kunst laat zien hoe **kwetsbaar** jongeren vaak zijn, maar tegelijk ook hoe **beloftevol** ze zijn. Tieners zitten in een levensfase waar ze op zoek zijn naar zichzelf. Door te kijken naar beelden en te luisteren naar muziek herkennen, verwoorden en verbeelden jonge mensen die eigen zoektocht. Klanken, woorden en beelden kunnen troosten en versterken. Kunst kan daarenboven iets **genereus** hebben. Ze opent vergezichten en nieuwe perspectieven. Kunst schenkt hoop aan jonge mensen. Schoonheid kan weliswaar de wereld niet veranderen, maar kan jonge mensen helpen om van een meer **duurzame** en **rechtvaardige** wereld te dromen en die te verbeelden.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Kunst beleven

Leerlingen kunnen kunst pas op een diepgaande wijze analyseren en interpreteren als ze kunst concreet ervaren en actief beleven. In het vak Kunstbeschouwing is het dan ook belangrijk dat de analyse en de betekenisgeving van kunst gepaard gaan met concrete ervaringen zoals het beluisteren van een muziekstuk tijdens een concert, een architectuurwandeling, het bekijken van een film, het bijwonen van een dansvoorstelling of een bezoek aan een museum.

Kunst analyseren

Leerlingen situeren een kunstwerk in een welbepaalde stroming of periode. Ze analyseren een kunstwerk aan de hand van verschillende bouwstenen, materialen en technieken. De interpretatie van de kunstuiting hangt samen met het inzicht in de ruimtelijke en historische context.

Kunst waarderen

Leerlingen waarderen kunst vanuit een openheid van geest en een groeiende nieuwsgierigheid. De waardering van kunst houdt niet op bij een eerste impressie of mening bij een kunstuiting, maar veronderstelt de juiste taal om kunst te beschrijven en over kunst na te denken.

Kunst integreren

Leerlingen ontwikkelen een besef dat kunst een belangrijke rol kan spelen in hun vorming tot persoon. De kennismaking met verschillende kunstuitingen biedt een breed perspectief op de wereld en de samenleving. In dit vak worden de leerlingen aangemoedigd om ook in hun latere ontwikkeling kunst een plaats te blijven geven.

3.3 Opbouw

Het leerplan is als volgt opgebouwd.

- Analyseren;

- Interpreteren (keuzerubriek).

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang in de tweede graad

In het Gemeenschappelijk funderend leerplan zijn de doelen die naar Artistieke vorming verwijzen zeker een mogelijkheid om die met Kunstbeschouwing te verbinden.

3.4.2 Samenhang met de derde graad

Het lerarenteam en de leraar maken een keuze om een leerlijn te ontwerpen binnen het vak Kunstbeschouwing over de tweede en derde graad.

Leerlingen groeien in mogelijkheden om leerinhouden te beheersen:

- van begeleide, beperkte en gestuurde analyse naar breder en dieper analyseren;
- van kunstuitingen die representatief zijn voor de kunstcanon of aansluiten bij de leefwereld van de leerlingen naar kunstuitingen die minder bekend zijn of verder van hen afstaan;
- van begeleid naar meer autonoom reflecteren en interpreteren;
- van kunst appreciëren tot zelf keuzes maken als volwassen cultuurparticipant;
- van voornamelijk een focus op de westerse samenlevingen naar ook uitdrukkelijk aandacht voor niet-westerse samenlevingen;
- van kunsthistorisch referentiekader als aangereikte kapstok in de tweede graad naar een werkinstrument in de derde graad waar leerlingen zelf namen en stijkenmerken bij zetten;
- van incidenteel de context bespreken in de tweede graad (keuzedoel) naar volwaardige behandeling in de derde graad;
- van afzonderlijke analyse van vormgeving en inhoud (functie) of enkel behandelen van die kenmerken 'waar het kunstwerk om schreeuwt' in de tweede graad naar analyse in samenhang in de derde graad;
- van eenvoudige perspectieven of standpunten in de tweede graad (oog van de kunstenaar, zijn omgeving of de leerling zelf) naar meer gevarieerde perspectieven in de derde graad (blik van organisatoren, medewerkers, passanten, verschillend doelpubliek, mensen uit niet-westerse wereld ...);
- van beschrijven van de context van de kunstuiting (tijd, plaats, culturele, sociale, politieke en economische aspecten, werk al dan niet in opdracht of via mecenas ...) naar analyse van de impact van de context op inhoud, functie en vormgeving;
- van interpretatie als voorzichtige start in de tweede graad (keuzedoel) naar het verwoorden van interpretatie en waardering in de derde graad.

3.5 Aandachtspunten

Opbouw

Het leerplan bestaat uit twee inhoudelijke rubrieken. De rubriek *Analyseren* bevat leerplandoelen over situering van kunstuitingen in verschillende periodes, stromingen en samenlevingen. De tweede rubriek (*Interpreteren*) is een keuzerubriek en bevat leerplandoelen die de interpretatie van kunstuitingen vanuit verschillende perspectieven beogen.

Kunst en kunstuitingen

Analyse	Verschillende stromingen en periodes	Diverse samenlevingen	Vormgeving	Inhoud Functie
<i>Interpretatie</i>	<i>Context</i>		<i>Verschillende interpretaties</i>	

Thematische en chronologische opbouw

De opbouw van een kunsthistorisch referentiekader is een belangrijk aspect binnen dit leerplan. Daarbij maakt de vakgroep een keuze tussen een thematische, een chronologische opbouw of een zinvolle mengvorm:

- Een thematische opbouw waarbij de leraar onderwerpen of thema's vanuit verschillende invalshoeken (cultureel, geografisch, historisch ...) behandelt en deze kadert binnen het kunsthistorisch referentiekader.
Voorbeelden:
 - emoties in beeldende kunst, muziek en dans, over de kunstvormen heen;
 - het gebruik van taal en verhalen in de kunst (Bijbelse verhalen, mythen en sagen, oorsprongsverhalen, utopische en dystopische verhalen ...);
 - stem in opera, popmuziek, film, theater;
 - herhaling, variatie, contrast, verwachting en verrassing (invloed en stijlbreuken van kunstperiodes);
 - film (genres; filmtaal met beeldkader, montage, geluid, muziek; vergelijking met stripverhalen);
 - muurkunst (van prehistorie tot hedendaagse graffiti kunst);
 - het menselijk schoonheidsideaal (van de klassieke oudheid over de renaissance tot de actuele kunst; cross-cultureel);
 - lijnen en vormen in de kunst (Egyptische kunst, Islamitische kunst, Japanse kunst, kubisme, pointillisme ...);
 - onderwerpen vanuit de actualiteit;
 - ...
- Een chronologische opbouw waarbij de leraar in de tweede graad de kunst van de prehistorie tot de barok of rococo behandelt en in de derde graad de moderne en hedendaagse kunst. Deze opbouw sluit aan bij het leerplan geschiedenis en neemt de historische inbedding en evolutie van kunsten als uitgangspunt. Het hanteren van een chronologische opbouw biedt kansen om verbanden te leggen tussen oudere kunstwerken en actuele kunst.

Leertijd en diepgang

De kunstwereld is een bijzonder rijke wereld. Hoe meer leertijd besteed wordt aan dit vak, hoe breder de horizon van de leerlingen wordt en hoe sterker ze groeien in hun beleving, inzicht en waardering van kunst. Het vak Kunstbeschouwing wil jongeren helpen bij de ontwikkeling van een rijk en genuanceerd kader in de omgang met alles wat op hen af komt. Zo verhouden ze zich als veelzijdige persoon tot de wereld, tot anderen en tot zichzelf.

Dit leerplan veronderstelt inhoudelijke diepgang. De beleving, interpretatie en waardering van kunstuitingen vraagt om een gepaste taal, basiskennis van bouwstenen, materialen en technieken en het hanteren van een kunsthistorisch kader.

Kunstuitingen

Onder kunstuitingen vallen de volgende kunsten: beeldende kunsten, architectuur, muziek, dans, podiumkunsten, audiovisuele kunst, toegepaste kunsten en mengvormen.

Attitudes

Er wordt in de doelen niet expliciet verwezen naar attitudes, vanwege het moeilijk evalueerbare karakter hiervan. Attitudes zoals verwondering en kritisch denken vloeien spontaan voort uit de verschillende vaardigheden en inhouden die in dit leerplan aan bod komen.

Verdieping en verbreding

De leraar realiseert dit leerplan naargelang de eigenheid van de studierichting. Kunstrichtingen vertrekken vanuit een bredere context - leerlingenprofiel, ervaringen, vakken, achtergrond - en vragen meer verdieping en verbreding.

Artistieke vorming en kunstbeschouwing versterken elkaar. De school gaat na op welke manier kunstexpressie en kunstbeschouwing elkaar kunnen versterken.

Je kan extra inzetten op verdieping of verbreding door vakoverschrijdend te werken op basis van de samenhang en de relatie tussen doelen

- van andere vakken van het specifiek gedeelte, bv. uitgebreide filosofie, sociale en gedragswetenschappen;
- van de vakken van de algemene vorming zoals Nederlands, Engels, Frans, Geschiedenis ...

Leerlingen zullen kunst meer appreciëren als ze de kunstwerken echt te zien of te horen krijgen. Door museumbezoek, architectuurbezoek, concerten, tentoonstellingsbezoek vergroot je hun kennis en versterk je hun interesse.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Analyseren

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende stromingen en periodes.

Samenhang tweede graad: II-Ges-d LPD 5

Duiding: Analyseren vraagt observatie en ontleding van kunstuitingen via een gevarieerde keuze uit de wereld van beeld, dans, muziek, woordkunst-drama en audiovisuele

media.

Wenk: Je situeert kunststromingen en -stijlen binnen een kunsthistorisch referentiekader (chronologisch of thematisch). Je hanteert dat kader als essentieel en permanent referentiekader bij de opbouw van het vak.

Wenk: Bij een chronologische volgorde kan je de volgende periodes aan bod laten komen:

- kunst van de prehistorie bv. grotschilderingen, vruchtbaarheidsbeeldje, megalietencultuur;
- kunst van Egypte en het nabije Oosten bv. architectuur: graven en tempels, vrijstaande sculptuur en reliëf muurschilderingen;
- kunst van de klassieke oudheid: architectuur, prehellense, Griekse, Etruskische en Romeinse sculptuur en schilderkunst;
- kunst van de overgangperiode van de oudheid naar de middeleeuwen: vroegchristelijke kunst, byzantijnse kunst;
- kunst van de middeleeuwen: romaanse kunst (architectuur, beeldhouwkunst), gotische kunst (architectuur, beeldhouwkunst, schilderkunst);
- kunst van renaissance;
- kunst van de barok.

Bij een thematische aanpak zorg je dat de voornaamste stijlperiodes doorheen de tweede en derde graad aan bod komen.

Wenk: De leerlingen situeren het werk van kunstenaars als vertegenwoordigers van een stijlperiode. Je schetst de positie van de kunstenaar en de rol van de opdrachtgevers (kerk, hof, 'markt', sociale media ...).

LPD 2 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende samenlevingen.

Samenhang tweede graad: II-Ges-d LPD 6

Wenk: Kunstuitingen zijn cultuurgebonden en dus afhankelijk van tijd en ruimte. Je laat de leerlingen kennis maken met een divers aanbod aan kunstuitingen. Je relateert een eurocentrische visie op kunst door kunst vanuit heel de wereld aan bod te laten komen. Je leert leerlingen vanuit een divers perspectief naar kunst kijken. Multiperspectiviteit houdt in dat leerlingen leren kijken en luisteren via verschillende invalshoeken en zich proberen in te leven in de eigenheden van een bepaalde samenleving.

Wenk: Je leert leerlingen verschillende culturele brillen opzetten: westerse, niet-westerse en mengculturen, subculturen, jongerenculturen ... Je breidt het aanbod uit met alternatieve kunstvormen, die vaak minder aan bod komen maar soms wel tot de leefwereld van leerlingen behoren.

LPD 3 + De leerlingen beschrijven de vormgeving van een kunstuiting.

Samenhang tweede graad: I-II-III-GFL LPD 13

Duiding: Vormgeving beschrijven, veronderstelt dat leerlingen de nodige kennis en vaktaal beheersen. Het is zinvol om vaktaal op een verticale en een horizontale wijze toe te passen.

Wenk: Leerlingen zetten hun waarneming, ervaring en verwondering in om de vormgeving van een kunstuiting gerichter te omschrijven. Ze bouwen hun expertise op door steeds aandachtiger en gerichter te kijken en te luisteren.

Je stimuleert leerlingen om de specifieke vormtaal (bouwstenen, materialen en technieken) van verschillende kunsten te onderscheiden en in hun eigenheid te verstaan.

Je laat leerlingen beschrijven hoe een kunstwerk gemaakt is. Je onderzoekt samen met de leerlingen hoe een kunstenaar gebruik maakt van bouwstenen, technieken en materialen die specifiek zijn voor een bepaalde kunstvorm (de eigen 'kunsttaal' van elke kunstvorm).

Je laat leerlingen kennis maken met het ambachtelijke, de techniciteit van verschillende kunsten.

Wenk: Het is zinvol om een analyse-instrument, methode, tijdslijn en een kijk- of luisterwijzer aan te reiken om op een systematische manier dezelfde vaktaal te gebruiken.

Wenk: Je laat een breed palet van kunst- en cultuuruitingen aan bod komen: beeldende en audiovisuele kunst, muziek, dans, architectuur, woord-drama, literatuur ... Je laat leerlingen stilstaan bij hoe verschillende kunstvormen zich in hun vorm onderscheiden.

Je maakt hen bewust van het feit dat er binnen elke kunstvorm verschillende genres bestaan (bv. klassieke muziek, jazz, pop, dance ... of schilderkunst, fotografie, graffiti, tekenkunst ...).

LPD 4 + De leerlingen beschrijven de inhoud en functie van een kunstuiting.

Samenhang tweede graad: I-II-III-GFL LPD 13

Wenk: Inhoud gaat over het onderwerp, de kerngedachte, het verhaal, het thema, de boodschap of het concept van een kunstwerk. Je kan leerlingen laten zoeken naar de inhoud van kunstwerken via intens en gericht kijken of beluisteren. Dat kan via modellen. Je kan leerlingen ook laten uitleggen waar het kunstwerk volgens hen over gaat. Ze kunnen inhoud van kunstwerken vergelijken over de verschillende kunstvormen en in verschillende culturen. Leerlingen kunnen ook kunstwerken onderzoeken vanuit de bril van de cultuur zelf (blikverruiming).

Wenk: Je duidt zelf de inhoud van het kunstwerk of het thema vanuit verschillende perspectieven zoals de optiek van de kunstenaar, de kunsthistorische periode, vanuit bronnen buiten het kunstwerk die de inhoud verduidelijken. Je kan ook inhoud van kunstwerken vergelijken in verschillende (kunst)historische periodes: het alledaagse, feest, geboorte, dood, geschiedenis, liefde, leven, rituelen ...

Wenk: Je kan hierbij werken rond verhalen in de kunst (religieuze of Bijbelse verhalen, legenden, mythen, sagen). Leerlingen kunnen gefascineerd zijn door klassieke mythologische verhalen uit de Griekse en Romeinse Oudheid. Die verhalen komen vaak terug in de kunst (zowel in de beeldende kunst als in de muziek). Vanzelfsprekend komen ook Bijbelse verhalen aan bod in de (westerse) kunst. Ook in niet-westerse kunst zijn religieuze verhalen vaak het onderwerp.

Wenk: Je laat leerlingen inzien dat een kunstwerk geen 'vaste' *inhoud* heeft, dat de kijker en luisteraar mee de inhoud van een kunstwerk bepalen.

Je laat leerlingen nadenken over de *bedoeling* van een kunstwerk. Je toont aan dat kunstwerken een verschillende bedoeling kunnen hebben:

- schoonheid creëren, decoreren, entertainen, behagen;
- commercieel voordeel halen, populariteit verwerven;
- maatschappelijk belang dienen, religieuze, politieke, sociale ... ideeën dienen;
- revolteren, choqueren, een propagandamiddel zijn;
- ondersteunen zoals muziek in een film, decor bij toneel of opera;
- ...

Wenk: *Functie* kan duiden op:

- filosofische functie: 'kunst doet denken' over de zin van het leven, over goed en kwaad, over schoonheid en lelijkheid ...;
- politieke en economische functie: kunst als middel voor prestige, propaganda en reclame, maar ook om maatschappijkritiek te uiten;
- narratieve functie: verhalen kunnen verschillende doelen dienen: om te leren (didactisch of educatief), om door te geven of te bewaren (conserverend), om de verbeelding te prikkelen (fantasie) of simpelweg om te ontspannen (diverterend of amuserend);
- decoratieve functie (bv. in de toegepaste kunsten als architectuur, design, mode ...);
- expressieve functie om zichzelf of een standpunt van een bepaalde groep of opdrachtgever uit te drukken;
- herinneringsfunctie om vast te leggen wat men wil bewaren of vereeuwigen.

LPD K1 De leerlingen beschrijven de context van een kunstuiting.

Wenk: Je kan leerlingen voorbeelden laten zoeken van de maatschappelijke, economische, religieuze, culturele inbedding van kunst binnen verschillende historische perioden en op verschillende plaatsen. De stijl waarin een kunstwerk gemaakt is, valt onder de 'culturele inbedding' (bv. gotiek, renaissance, barok ...).

Wenk: Je kan ook de 'persoonlijke context' van de kunstenaar betrekken op het kunstwerk: biografische elementen zijn soms noodzakelijk om een kunstwerk te begrijpen. Hier kan de link gelegd worden met psychologie: hoe kunnen bepaalde levensgebeurtenissen een kunstenaar en zijn werk beïnvloeden?

Wenk: Je kan leerlingen laten ontdekken hoe vakmanschap, schoonheidsidealen, opdrachtgevers, het elitair of democratisch karakter van kunst doorheen de geschiedenis evolueren. Je schetst de gewijzigde positie van de kunstenaar en rol van de opdrachtgevers (kerk, hof, 'markt' ...).

Wenk: Je toont aan hoe de evolutie van wetenschap en techniek kunst bepaalden en bepalen (bv. architectuur, muziek, fotografie en film ...). Je illustreert dit aan de hand van verschillende kunstvormen. Architectuur bijvoorbeeld is rechtstreeks afhankelijk van de technische mogelijkheden waarover men beschikt. Maar ook op andere kunstvormen hadden nieuwe technieken een grote invloed bv. fotografie, film ... Ook sommige stijlperiodes hebben onrechtstreeks te maken met technische vernieuwingen bv. impressionisme en expressionisme die mede

door uitvinding van verftubes en fotografie ontstaan zijn. Voor muziek kan gewezen worden op de 'uitvinding' van muziekinstrumenten (viool, piano, saxofoon ...). Ook de wisselwerking tussen wetenschap en techniek enerzijds en kunst anderzijds kan geïllustreerd worden.

Wenk: Je stimuleert leerlingen om kunst in verband te brengen met de maatschappij nu. Hoe kijken mensen nu naar kunst? Is er een verschil tussen jongeren en ouderen, culturen en subculturen ... ?

Je laat hen ontdekken hoe de kunst zelf ook de maatschappij kan veranderen, hoe innovatie in een samenleving vaak zijn oorsprong vindt in de creativiteit van kunstenaars.

Wenk: Je besteedt aandacht aan de maatschappelijke, sociaal-economische, religieuze, culturele inbedding van kunst binnen verschillende historische perioden en op verschillende plaatsen.

4.2 Interpretieren

LPD K2 De leerlingen tonen aan dat men een kunstwerk op verschillende manieren kan interpreteren.

Wenk: Je geeft aan hoe mensen doorheen tijd en ruimte en in een bepaalde context anders naar kunst kijken en luisteren. Interpretatie wordt beïnvloed door het persoonlijke referentiekader, maar ook door kennis die verandert, door modetrends. Doorheen de tijd, vanop een andere plaats, vanuit een andere sociale context kijken en luisteren mensen op een andere manier naar kunstwerken. Visie, interpretatie en waardering veranderen.

Wenk: Je laat leerlingen inzien dat ook hun interpretatie van kunst beïnvloed wordt door hun achtergrond, kennis en ervaringen. Ook zij worden beïnvloed door dominante interpretaties, denk bijvoorbeeld aan de 'influencers' binnen de sociale media.

Je leert leerlingen empathisch kunst beleven ook vanuit perspectieven die verder van hun leefwereld liggen. Voorbeelden hiervan zijn: romaans Mariabeeld, rol van mecenas, meester – leerling, invloed van religie, angst voor hiernamaals, grootte van de kathedraal.

LPD K3 De leerlingen drukken uit wat een kunstwerk voor hen betekent.

Wenk: Je begeleidt de leerlingen om alle elementen van hun analyse aan elkaar te verbinden en goed en kritisch te onderbouwen om tot een eigen interpretatie te komen. Je laat ze een onderscheid maken tussen meningen en feiten. Daarvoor moeten ze afwegen welke aspecten voor hen belangrijk zijn.

Wenk: Je begeleidt leerlingen in het zo goed mogelijk onderbouwen van hun standpunten met behulp van feiten en bronnen.

Wenk: Je kan leerlingen de betekenis van een kunstuiting laten uitdrukken op (een combinatie van) assen zoals graad van appreciatie, ontroering, kunsthistorische waarde, technische perfectie, expressiekracht ...

5 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

5.1 Infrastructuur

Een lokaal

- dat toelaat om zowel frontaal les te geven als de leerlingen gegroepeerd aan de slag te laten gaan;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid;
- met een grote, goed zichtbare kunsthistorische analoge of digitale tijdlijn met de in het leerplan opgesomde periodes. Idealiter laat deze tijdlijn toe om het referentiekader ook stapsgewijs op te bouwen;
- met een grote kaart van de wereld en Europa, analoog of digitaal;
- met de mogelijkheid om actualiteit een plaats te geven in het lokaal, analoog of digitaal.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

6 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en een toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	

Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

7 Concordantie

7.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de cesuurdoelen (CD) realiseren.

Leerplandoel	Cesuurdoelen
1	CD 04.02.01
2	CD 04.02.01
3	-
4	-

7.2 Cesuurdoelen

04.02.01 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende stromingen, periodes en samenlevingen.

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	4
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Samenhang met de eerste graad	7
2.2	Samenhang in de tweede graad	7
2.2.1	Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit	7
3	Plaats in de lessentabel	7
4	Pedagogisch-didactische duiding	7
4.1	Kunstbeschouwing en het vormingsconcept	7
4.2	Krachtlijnen	8
4.3	Opbouw	8
4.4	Leerlijnen.....	9
4.4.1	Samenhang in de tweede graad	9
4.4.2	Samenhang met de derde graad.....	9
4.5	Aandachtspunten	9
4.6	Leerplanpagina.....	11
5	Leerplandoelen	11
5.2	Interpreteren.....	15
6	Basisuitrusting	16
6.1	Infrastructuur	16
7	Glossarium.....	16
8	Concordantie	17
8.1	Concordantietabel.....	17
8.2	Cesuurdoelen	18

